

constantin munteanu

sfârșitul înserării

Constantin MUNTEANU

SFÂRȘITUL ÎNSERĂRII

ROMAN

Editura Virtual

2011

ISBN(e): 978-606-599-353-2

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului, sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Părinților mei *MARIA și NECULAI* care,
parafrazînd poetul¹, uneori *enigmatici*
și niciodată *cuminți* în fața celor ce-au călcat rînduiala țării,
dar întotdeauna *terminîndu-și rolul lor*,
au plecat să se odihnească un pic înainte de sfîrșitul înserării.

¹ A. Păunescu

„...Ce las în urmă?...

Aș fi vrut ca întrebarea asta să-mi spargă pieptul, asemeni țipătului de moarte, durerea spaimei dinaintea ceasului de bilanț! Ori ca revers la plînsul tău din ziua aceea cu soare blînd de toamnă, cînd ai venit pe lume! Ce găsesc aici? păreai că ne întrebi. Iar întrebarea ta mă cutremura. Și țipai, și țipai, te- nvinețiseși de-atîta zbućium! Eu îți promiteam de toate, chiar și tinerețe fără bătrînețe, ca-n poveste, dar o făceam în gînd, în timp ce tu continuai să strigi din răsuputeri, cu glas sonor, gata să spargi ferestrele...

Să ai un fecior, ce lucru mare! Mă simțeam ca un domnitor căruia i-a fost hărăzit un cocon mult așteptat. Și, domnitor fiind, m-am grijit de toate cîte stăteau în puterea mea. Așa a făcut și tata după ce m-am născut și, desigur, s-a luptat cu mai mult curaj în tranșeele Oituzului. Tot la fel a gîndit și bunicul după ce s-a născut tata, iar plecarea lui peste Dunăre, la Plevna, i-a apărut ca o datorie mult mai mare. Străbunicul murise imediat după 1848, că s-a dus peste munți, să-i fie alături lui Avram Iancu și l-au ucis ungurii. Cît despre tatăl acestuia, mai auzisem povestindu-se că ar fi găzduit doi fugari prigonii de ucigașii lui Tudor, ca apoi să ia toți trei calea codrului, pînă i- au ademenit niște muscali și i-au căsăpiti. Tatăl lui și-al celorlalte trei vițe ale Vlădenilor care mai dăinuiesc neamestecate încă în satul nostru, Sânzieni, se zice c-ar fi fost haiduc, un anume Vlad, odrasla din flori al unei fete de răzeși de-aici din sat cu un bărbat de neam înalt, hăituit de domnii venetici și vremelnici, care călcau Moldova iar el, reîntors în țară cu gînd de cîrmuire dreaptă, pentru propășirea neamului, fusese găzduit de boierul Caraiorgu, sămânță de vechi greci ajunși la noi înainte de începuturi, ctitori de biserici și constructori de clădiri trainice la Suceava și la Iași, stăpînitori din neam în neam al mării moșii de pe malul stîng al Siretului, peste deal de Sânzieni. Oamenii lui Vodă au aflat de bărbatul de neam înalt și l-au urmărit ani în șir prin țara leșească, unde au dat bani grei de l-au prins și l-au hăcuit, apoi s-au întors pe moșia lui Caraiorgu, s-o termine și pe țărăncuța care-i născuse copilul. Dar boierul, iubitor de Moldova, îi dăduse bani femeii să fugă în lume cu tot cu băiat. La vîrsta însuratului, Vlad s-a întors pe apa Siretului, unde copilărise și, dedulcit la amorurile avute prin alte țări, s-a prins într-o dragoste nebună cu toate cele cinci fete ale lui Caraiorgu. Patru din ele începuseră deja să se rotunjească, iar una, mai bărbătoasă, dar și mai deșteaptă, cu numele de Sofia, se zice că-l voia numai pentru ea, bărbat cu cununie la popă și cu iertăciune de la Vodă „pentru cele rele făcute la drumul mare», hrisov dat în schimbul unui sac cu galbeni dus la Iași, noului Vodă, unul dintre cei mulți, cu domnii scurte și fără rod. La Mănăstirea Bunavestire este și o *Spovedanie*, scrisă de-a cincea fată a boierului, care s-a călugărit, zice-se pentru că Dumnezeu nu-i dăduse rod în pînțece. Crucea Haiducului, sau Crucea Vlădeanului e vîrful dealului din pădure, unde se iubea flăcăul cu cîte o fată în fiecare zi, afară de două zile pe săptămîină, cînd avea știri că trec negustorii care luau și pielea de pe țărani, și-i mai ușura de galbeni, ori mai secera cîte unul dintre cei ce strîngeau birul cu harapnicul. Acolo l-au așteptat într-o zi ceata de arnăuți cît brazii... Unii spun că arnăuții ar fi fost aduși de Sofia,

să-l lege și să-l ducă la popă; alții, că Sofia doar l-a dat în vileag, apoi s-a ascuns și ea la mănăstire o vreme, pînă s-a schimbat Vodă și a putut fugi din țară cu un ofițer de-al lui Napoleon, rătăcit o vreme pe la noi... Povești sînt multe; fiecare o spune după cum este sufletul lui, că nici în *Spovedanie* nu poți avea încredere deplină, c-a fost scrisă de cea fără rod. Pe haiduc l-au îngropat fetele sub copacul iubirii lor plină de păcat. Pe arnăuții i-au băgat într-o groapă comună din marginea cimitirului unui sat sărac, de pe malul Siretului, să-i ia apele cînd o veni potopul și să-i ducă în Dunăre, iar din Dunăre, mai departe, să li se piardă sămînța...

Frate-meu a murit tînăr, înainte de-a avea copii. „Am reîntregit Moldova!”, spunea bucuros în ultima lui scrisoare, ajunsă odată cu înștiințarea morții. Tata credea că-i de la mine, dar eu nu ajunsesem încă în linia întîi pe front. Am plătit însă destul în tranșeele vieții, după război! Din neamul nostru, tu ești ultimul vlăstar. Că vor mai fi, pe linie bărbătească, și alții, e treaba ta de-acum. Vei face tu mai mult? Rămîne de văzut. Cu mine, chiar dacă încă nu s-a pus o cruce, deja se mai trage o linie. Deie bunul nostru Dumnezeu, sau Dracul, că mi-e totuna acum de la cine vine izbăvirea, ca sub linia ta să fie totalul mai mare!...”

*

Mirosul de spital trezește stări de sfîrșeală sau de mînie adunată în pumnii încleștați și îndreptați, chiar și numai cu gîndul, spre cer. Să-l ameninți pe cel ce se crede atotputernic și să-i strigi că ești gata să treci de partea diavolului, fie și numai ca să-i faci lui în ciudă, cînd de speranță nu mai poate fi vorba! Dar poți să faci în ciudă cuiva care există; altfel, e ca și cum te- ai opri din drum să înjuri piatra de care ți-ai lovit piciorul. Sau nici atît, pentru că piatra există. Celălalt, nu; dar e prezent, inoculat ca idee, și tirania lui este cu atît mai de temut. Iar dacă nu e El, e altul. Ori alții - ce contează numărul, cînd puterea e aceeași?! La amurgul zilei, ce-i pasă bouului pentru cine și-a rupt grumajii în jug?!

— Of, Doamne, Doamne! geme îndurerat bătrînul, ai cărui ochi, senini mai înainte, i-au vorbit așa calm fiului.

Să mai fie vorba de speranță?! Mai degrabă, oftatul lui aduce a înjurătură adresată destinului. Pentru că destin există. Nu sub formă de pietroi, nici chip cioplit, și nici icoane ori portrete. Ba poate că da, toate la un loc, din unele cîte puțin, din altele mai mult, după timp și om. Și-ntotdeauna Timpul e cel ce încalecă Omul. Deși fiecare nou corifeu, de la Iisus încoace, a promis că va fi invers. A promis pînă s-a văzut sanctificat - interesul mai presus de ideal... Sfinții sînt, prin definiție, surzi.

— Măi băiete, măi!

— Sînt aici, tată, sînt aici!...

Un bărbat tînăr, abia trecut de 30 de ani, cu mîinile înfipte în buzunarele pardesiului, poate chiar cu pumnii strînși, îndurerat și împovărat de gîndul zilelor grele ce-l așteaptă, face pași mici

într-o parte și-n alta pe la capătul patului în care stă întins bătrînul paralizat. Ochii goi, de un albastru stins, culoarea cerului spre seară într-o zi de toamnă, îl urmăresc o clipă, apoi se închid osteniți. Mîna dreaptă a bătrînului, singura sănătoasă, mototolește batista în care a scuipat. Degetele butucănoase mai poartă în adîncul crăpăturilor neînchise încă urmele nucilor decojite în septembrie. Stînga, adunată la piept, înțepenită așa, pare s-o aștepte pe cealaltă deasupra, pentru ultima ținută festivă, cînd, rob sau împărat, vama e aceeași.

Depart, ceasul Mitropoliei bate o oră. După cîteva secunde, ca și cum timpul ținutului ar fi rămas în urma orei dictate de Dumnezeu pe Pămînt, orologiul Palatului cheamă la unire. Cînd sunetele cristaline se sting, liniștea camerei de spital e ruptă de oftatul scurt, încet, al bătrînului:

— Mihai, băiatul tatii, să mă duci acasă!

— Am să te duc, tată, am să te duc!...

Tînărul s-a așezat deja pe marginea patului și-i dă tatălui suc de lămîie cu lingura. Ține prosopul cu stînga, tamponînd mereu obrazul nebărbierit de multe zile. O clipă doar, în minte îi revine vijelios amintirea țaranului voinic dînd jos de pe perete oglinda mare, cu care iese pe cerdac, s-o sprijine de găleata din tablă. Vede mîna puternică mestecînd grăbită în castronașul de aluminiu pămătuful ținut între degetele butucănoase și crăpate de muncă, purtate cu cinste, ca un blazon imperial. Apoi, briciul lipăie pe cureaua întinsă, mereu aceeași curea lucioasă, păstrată alături de brici în cutia de tablă. De pe deal, din spatele casei, se aud clopotele chemînd la slujba de duminică. În rest, nici o mișcare. Era la cîteva ani după război și timpul nu intrase încă în alertă, părea să-și caute suflul dinainte. Nici un bou nu era înjugat duminica, iar tot țaranul gospodar se ducea la biserică. Să se roage lui Dumnezeu?! Aș! Mihai se îndoiește că tatăl său a avut vreodată căderi în misticism. Cuvios da, a fost - așa cum îi stătea bine moldoveanului. Poate că acolo, în liniștea naosului, îngenuncheat la chemarea preotului „cu dreptii să luăm aminte” și-n fornăitul adormitor al dascălului din strană, robul pămîntului, înveșmîntat de sărbătoare, plănuia în gînd ce dări să achite mai întîi.

De sub așternuturi, mirosul greu, fetid, răzbate cu mai multă putere, sufocînd încăperea.

— Vine dom' profesor la vizită!

Mihai îndoiește colțul prosopului ud, cu care spală fața bătrînului. Doar o clipă, cît a întors capătul uscat, să șteargă urmele de apă, a aruncat o privire spre femeia în alb, rămasă descumpănită în ușă. Ochii lui, oboșiți de nesomn, dar atît de vii în căutătura lor directă, sfredelitoare ca un burghiu cu cap de diamant, au reținut dintr-o dată imaginea. Și el, tînărul Mihai Vlădeanu, chiar frînt de oboseală, nu poate zice că femeia îi displace. Dimpotrivă! Dar cînd îi vede obrazul pietrificat într-o expresie stranie de durere, simțămintele sale dinainte îl copleșesc iar, cu puteri sporite, ca o pedeapsă de neiertat pentru că și-a permis să-și uite o clipă de-ale lui.

— M-am schimbat chiar așa mult?!

Vorbele asistentei au sunat trist. Mirarea i-a înflorit în colțul gurii un surîs scurt. Scurt și

dureros. Iar Mihai, rămas drept în fața ei, nu e în stare să-i răspundă decît printr-o mișcare involuntară a umărului, un fel de nu știu, sau nu-mi pasă. Asistenta însă nu-i ia în seamă răspunsul. Dispare și se întoarce imediat cu două cearșafuri curate. Ar vrea să spună că se descurcă singură, dar Mihai a de zbrăcat deja pardesiul și sacoul, s-o ajute. Vederea trupului ciolănos al tatălui său îl cutremură, trimițîndu-l cu gîndul la tablourile lui El Greco și la numeroasele „Pietà» executate în marmură sau în piatră, răspîndite prin acele muzee ale lumii, rămase inaccesibile lui, sămîntă nobilă din „biet român săracul.”² Să-și învinovățească tatăl - pe cel ce-i stă neputincios în brațe - că nu a fost în stare să-i cumpere bilet de tren pentru Paris ori Atena sau să-l trimită cu vaporul pînă peste ocean?!... Acum, matur, și-ar dori să fi putut face toate acestea, să cunoască lumea, să-și lărgească orizontul, să-și cultive spiritul, dar, ca să mergi, trebuie mai întîi să înveți primii pași. Or, primii pași ai lui au fost mai grei ca războiul, că pentru țaranul român războiul cel mare a început după...

— Doamne, ce-aveți cu mine?!

Fiecare mișcare smulge din pieptul bătrînului gemete prelungi de durere. O clipă, cît ține trupul tatălui ridicat de la jumătate în sus, Mihai se uită spre femeia de dincolo de pat, care se grăbește să aștearnă cearșafurile. Da, timpul i-a înăsprit trăsăturile. Are în ea ceva dur, te duce cu gîndul la mîna sigură care împinge adînc în carne acul seringii, ori la zîmbetul abia schițat în colțul buzelor în timp ce toarnă alcool pe rană. Care o fi, oare, se întrebă Mihai, expresia acestei femei frumoase cînd, dînd jos de pe ea ultimul veșmînt, ar întinde brațele cu timiditate să întîmpine îmbrățișarea iubitului?! Meseriile care reclamă duritate n-au schimbat oare însăși esența feminității?

— Mihai, băiatul tatii, de ce nu vii?!

— Dar sînt aici, tată!

Jelania și răspunsul au în ele ceva aducînd a sfîrșitul lumii. Asistenta presară pudră de talc pe spatele bătrînului. Mihai lasă cu grijă trupul greu la loc, pe pat. „Asta e tot!” par să spună palmele frumoase ale femeii, albite de pudră, plimbate peste așternuturile întinse deasupra bolnavului.

— Ar fi bine să ieșiți sau măcar să vă puneți un halat, că vine dom' profesor.

Mihai nu mai are timp să aprobe, nici să respingă propunerea asistentei Paula. Da, și-a amintit-o: Paula Stoica! O vede stînd rezemată de tocul ușii, privind fără nici o expresie la grupul de medici și studenți practicanți intrați vijelios în încăpere.

— Cu tine ce-i aici?

Vocea profesorului Vasilescu răsună autoritară. Se frînge însă brusc, înaintea ultimelor sunete. Mihai înțelege că l-a recunoscut: doar cu numai trei zile în urmă, duminică, au discutat îndelung. Baniile oferite de el au fost băgați de medic în buzunarul halatului fără măcar să fie priviți, ca o tranzacție ce- ar fi trebuit să aibă loc demult. Chit că, numai după scurt timp, Vasilescu l-a chemat pe Mihai în cabinet și i-a înapoiat nouă sute de lei. „Doar nu-l operezi. Îmi opresc una. Să achit costul taxiului, în

²Doina, Eminescu

caz că ar trebui să vin de urgență la spital...” Mihai s-a crucit: „Mai ceva ca-n romane!”, deși surorile lui s-au speriat: „Înseamnă că nu ne mai dă vreo speranță!”

Clipe în șir, degetele medicului, precise în mișcări, pipăie toracele, abdomenul și membrele bătrînului, explicînd mereu celor prezenți. Apoi, fața i se ridică spre Mihai, căutîndu-i ochii cu o privire plină de iscodire:

— Te pomenești că și tu ai venit cu salvarea, aseară!

— Și eu, dom' profesor! aprobă tînărul.

— Atunci, mergi și tu în cabinet la mine!

Cabinetul profesorului Vasilescu e puțin mai mare decît o cușetă, abia încap pe pereți cîteva rafturi cu cărți, un birou, un fotoliu, un scaun vechi și o canapea ce se poate extinde numai după ce miști biroul. Pe peretele de lîngă ușă, Vasilescu apare immortalizat împreună cu somități internaționale ale chirurgiei ori singur, la tribuna diferitelor congrese. Medalii, ordine și decupaje din ziare. Plus poza unei mulatre goale, pe un calendar de reclamă comercială.

În fotoliu, un tînăr se odihnește în voie, cu picioarele întinse lung, pînă sub chiuvetă. Și-a acoperit obrazul cu o revistă deschisă, pe care a săltat-o doar puțin, cînd a auzit ușa. Alături, pe canapea, un altul doarme de-a binelea.

Mihai se așază pe scaun, fără să le adreseze vreo vorbă.

— I-a venit soția! murmură, după un timp, cel din fotoliu.

— Poftim?! se supără Mihai că a fost scos din moleșeala în care tocmai se cufundase. A, da! aprobă, înțelegînd despre ce e vorba.

Oftează îndelung și-și lasă iar bărbia în piept, închizînd ochii.

— La noi cine-o să vină?

Întrebarea a fost rostită de tînărul care părea adormit pe canapea. Vocea lui a sunat trist, ca o sentință. Mihai simte din nou gheara nevăzută cum i se repede în gît, sufocîndu-l. Apoi, încet-încet, strînsoarea slăbește, dar se mută mai jos și-i prinde pieptul, deasupra inimii. Vlad are dreptate! La el cine-o să vină? Ieri, Teona l-a părăsit, plecînd în mașina soră-sii. Amintirea asta îl face să se cutremure. Durerea din ceafa îi revine, dimpreună cu teama stranie de ceva nedefinit. Scoate din buzunar un tranchilizant și-l sfărîmă între dinți, rotindu-l prin gură cu vîrfurile limbii. Da, s-a mai liniștit. Dar răsuflarea înceată a colegilor îi dă o stare incertă. Parcă e în sala de așteptare a unei gări. Iar gările l-au neliniștit mereu. L-au neliniștit și l-au bucurat în egală măsură: mirajul plecărilor! Picături mari cad la intervale regulate în chiuveta de după ușă, producînd un zgomot enervant de sfere sparte. De la un timp, Mihai simte că nu mai rezistă, în ciuda pastilei care i-a amărît gura. Se ridică și merge să strîngă robinetul.

— E stricat, am încercat și noi! face Dinu un gest cu mîna, fără să-și adune picioarele, care, așa întinse, barează drumul.

— Atenție, să nu mă loviți! se aude glasul unei femei.

Paula intră cu pași mici, de gheșă. Ține în mâini o tavă cu cești de porțelan și un ibric din sticlă.

— Sarcină de la dom' profesor! spune pe un ton lipsit de vreo inflexiune, în timp ce umple ceștile cu cafea.

Vlad își corectează poziția pe canapea, urmărind cu atenție fiecare gest al femeii. Când vede că aceasta, fără să-și ridice ochii, așază doar mai bine tava pe mijlocul biroului, apoi se întoarce să iasă din încăpere, tușește scurt, să poată înghiți nodul din gât:

— Paula, mai stai...

— Ți-ai amintit cum mă cheamă? îi înfruntă asistenta privirea, parcă l-ar pălmui.

Vlad rămîne calm. Ochii lui, întâlnindu-i pe ai femeii, n- au ce spune. Doar pe obrajii amîndurora, ceilalți doi, Mihai și Dinu, spectatori, citesc osteneală prea multă, ca să mai poată ghici și durere.

— A venit soția lui Haralamb. Poate-o ajuți cu ceva! arată Vlad în direcția saloanelor înșirate de-a lungul culoarului.

— Femeile ca ea n-au niciodată nevoie de nimic.

Paula a rostit vorbele apăsător, cu răutate, iar Mihai înțelege că asta e expresia cu care știe să toarne spirt pe rană. Absentă la reacția celor trei tineri, femeia se întoarce calmă către ieșire, dar, numai după un pas, rămîne locului.

— Și dacă nu le trebuie nimic, la ce naiba s-or mai fi căsătorind?! se miră, apoi iese, închizînd ușa încet.

Pașii ei se pierd cu zgomot tot mai surd, ca o răsuflare înăbușită, de-a lungul culoarului.

— De ce v-ați despărțit? întreabă Dinu, după ce soarbe jumătate de ceașcă.

— Știu de ce ne-am împrietenit! oftează Vlad, să pună punct.

— Paula, Teona, Fulvia! rostește Mihai încet, cu vocea tărăgănată.

Dinu tresare. Ceașca îi tremură, iar cîțiva stropi de cafea ajung pe pantaloni.

— Te-nșeli! hotărăște Vlad. Paula a fost ceva trecător. E adevărat, ai reîntîlnit-o pe Fulvia? întoarce el privirea spre Dinu.

Cel întrebat se ridică brusc, stă o clipă în cumpănă, apoi iese din cabinet. După un timp de tăcere, Mihai arată în urma lui, bombănind înciudat:

— Văduvă de profesor universitar, fost șef de la-la-la. Pe unde-a trecut - dar pe unde n-a trecut! - se pare că bătrînul a murdărit ceva clanțe de uși. Voiaj-voiaj, nevestică tînără lîngă el. Acum, cînd somitatea de mucava e pradă unor viermi mai mici ca el, această Fulvie are lux, avere, treaptă ultimă de salarizare. Dar mai vrea ceva: pe Dinu, iubirea ei dintîi...

— Cunoaștem! pune Vlad punct discuției, cu o notă de dezgust în glas.

Împarte cafeaua din ibric în cele trei cești și-și bea porția, cufundându-se iar în starea de somnolență. Mihai se mută lângă el, să stea mai comod. Ușa se deschide. Cei doi, aproape adormiți, mijesc ochii o clipă: da, a venit Dinu.

— Poate c-ar trebui să mergem noi, să stăm de vorbă cu doamna Haralamb...

Mihai și Vlad murmură un refuz. Dinu se așază la loc în fotoliu. Întinde picioarele și-și lasă bărbia în piept.

Profesorul Vasilescu îi găsește dormind de-a binelea. Scoate dintr-un cotlon o sticlă de whisky, rupe sigiliul și toarnă în trei pahare:

— Eu nu, că am treabă. Hai-hai, tot paharul, că sînteți băieți tineri.

Stă în picioare, cu sticla în mîna, într-o poziție autoritară, ca un vornicel la o nuntă țărănească.

— Tu, ăsta cu șuvița albă, arată cu sticla spre Dinu, bea! Altfel, o să cred că ești sătul de cît consumi în fiecare zi. Așa, scriitorule! rîde admirativ spre Mihai. Dacă scrii cu-același talent cu care bei sau cu care știi să le dezbraci dintr-o privire pe femei... Ce, n-am văzut?! Te-ai uitat o singură dată la grupul cu care am intrat în salon și-am avut impresia că toate studentele au rămas goale. Al doilea puteți să-l beți în voie! le surîde cînd termină de turnat în pahare.

Se așază apoi pe scaun, reprimând categoric gestul lui Dinu, care se oferă să lase fotoliul liber. Oftează și-și șterge îndelung obrazul cu prosopul luat de pe suportul de lângă chiuvetă.

— Anul trecut am operat în America de Sud. După o zi grea, am fost luat de colegii de-acolo la o petrecere. „Ia! mă tot îndemnau, plimbîndu-mă pe lângă mesele încărcate cu bunătăți. Știu că acasă n-ai așa ceva.”³Toți ăia la un loc abia dacă valorau cît mîna mea stîngă! Și totuși, mă simțem ca o rudă săracă a lor... Eram din nou premiantul clasei, cu uniforma ruptă în fund și-n coate, chemat la prînzul de duminică din familia vreunui subdezvoltat mintal, căruia eu, săptămîni în șir, trebuia să-i fac temele.

Pași grăbiți s-au apropiat de ușă, apoi s-a auzit bătaia. Rămasă în prag, după ce Vasilescu a strigat un „poftim!”, Paula arată spre bibliotecă, unde se află telefonul:

— Județul...

Profesorul bombăne ceva, în vreme ce caută capătul cordonului să-l bage în priză. Ia receptorul și răspunde răstit. Cineva insistă, iar el spune, cînd și cînd, cîte un „da, desigur”, sfîrșind prin a-și da cuvîntul că va face tot posibilul.

— E al zecelea telefon, dacă nu mai mult chiar, pe care-l primesc, vrea să-și scuze înjurătura după ce trîntește receptorul în furcă.

Arată degetele mîinii stîngi și începe să numere:

— De la voi, de la Valea Brîndușelor, de la combinatul de-aici; județul de la voi, cel de-aici; ministerul vostru, centrul de cercetări, profesorul Pop Marțian de-aici că deh! mai plasează la voi în

³ Aluzie la criza alimentară din România anilor '80 (n.a., ed. a II-a)

centrală câte-o cercetare de-a lor, Catedra de chimie așijderea... Ce să fac?! Să scap de ei, îmi dau și eu cuvântul de onoare, dacă mai crede careva în cuvânt...

Cei trei tineri au lăsat paharele pe birou. Schimbă între ei o privire scurtă, parcă s-ar ruga unul de altul să aibă curajul primelor vorbe: să insiste și ei pentru Haralamb, dar cum?!

— Am aici electroencefalograma lui, făcută sîmbătă noaptea, desfășoară Vasilescu un sul de hîrtie pe birou. O tot compar cu cea de azi... vorbește el de unul singur, atent la traseele înregistrate. Mda, vorba poetului⁴: „Vine-o vîrstă,/ vine-o vamă...” Sînteți tineri! Îi cuprinde brusc pe toți trei într-o singură privire. Sau așa vi se pare, dar cum ai trecut de patruzeci, te întrebi ce organ ți-a mai rămas sănătos, nu care începe să te supere...

Se ridică de pe scaun și face cîțiva pași pe loc, săltînd mereu din umeri, parcă ar fi la un examen și i s-a pus o întrebare dificilă. Apoi se reazăză încet, preocupat de diagrame.

Tinerii se privesc mirați.

— Ia stați! se adresează Vlad medicului, hotărît să se dumirească. Domnul Halaramb a fost sîmbătă noaptea aici?!

Vasilescu devine atent, strîngînd cu grijă diagramele.

— Sîmbătă seara, domnul Haralamb a fost în combinat, acolo, la Valea Brîndușelor, precizează Vlad. Noi, îl arată pe Dinu, tocmai făceam o probă.

— După rețeta cui?

Întrebarea medicului, pusă pe un ton ferm, parcă l-ar lua din scurt, ca la anchetă, îl descumpănește pe Vlad, iar celorlalți doi le accentuează nedumerirea.

— Tot timpul, Haralamb, în calitatea lui de director general, a plusat pe mîna unuia de vîrsta sa, care voia să-și aplice sîmbătă rețeta...

— Paul Mircea Mihăilă, oftează Dinu.

— Da, parcă așa zicea că-l cheamă, confirmă Vasilescu. Paul Mircea Mihăilă, omul numărul unu. Sîmbătă însă, Haralamb a înțeles că a dat talanți unuia care n-a meritat...

— Și pentru atîta lucru, că a înțeles ceea ce alții știau de multă vreme, trebuia să vină aici, cale de două sute de kilometri?! se uită Vlad insistent spre medic.

— Tinere, *eu* pun întrebări... surîde malițios Vasilescu.

— Credeam că vă interesează un dialog, conchide Vlad, foindu-se nervos pe canapea.

— Cu doi-trei ca tine, oftează profesorul, e normal ca un director general cum e Haralamb să facă infarct.

— Un șef ar trebui să se înconjoare *numai* de oameni care propun dialogul, nu de automate pentru răspunsuri pe placul lui! hotărăște Vlad.

— Asta să i-o spui scriitorului, s-o bage într-o piesă ori într-un roman! Întinde Vasilescu mîna

⁴ Romulus Vulpescu.

spre Mihai. Face bine la public, dă satisfacție, ca paharul de țuică pentru cei nevoiași.

— Vă rog, dom profesor, vă rog! se supără Mihai, dar fără să-și piardă buna dispoziție. Fiecare cu bisturiul lui!

— Ai dreptate! cedează Vasilescu și, după o clipă de gândire, sfârșită printr-un surîs, toarnă iar în pahare. Dar nu cred că literatura e bisturiu.

— Nici pahar cu țuică! N-am auzit ca vreun cuceritor să le verse supușilor băutura; dimpotrivă: le-a construit cîrciumi! Cărțile - da, au fost arse. Iar cei ce le-au scris, dacă nu spînzurați, desființați într-un fel sau altul.

— Ori puși să scrie altele, rîde Vasilescu sonor, însă peste numai două clipe se oprește brusc, frîngîndu-și rîsul în gît, gata să se înece, parcă cineva i-ar fi strigat: „Dobitocule, asta nu-i de rîs!» Vă rog, mai turnați-vă singuri cafea! șoptește el într-un tîrziu, arătînd cu privirea spre ibric. Mă interesează, dacă știți, tot ce s-a întîmplat cu Haralamb de duminică dimineața încoace.

Tinerii își aruncă priviri lungi, parcă s-ar consulta care să înceapă și ce să spună.

— Eu, duminică dimineața, am fost aici, la spital; veneam direct de la București, începe Mihai.

— Știu, doar am stat de vorbă, confirmă Vasilescu. Dar tu bănuiești cine a mai asistat la discuția noastră din sala de pansamente? Haralamb...

Mihai nu înțelege surîsul ironic și tonul echivoc al medicului. Ar vrea să-și amintească detaliile acelei întîlniri, dar e prea obosit s-o mai facă. Întinde mîna spre paharul cu whisky, pe care îl aduce aproape de gură și rămîne așa, așteptînd. Cu puțin timp înainte a luat un tranchilizant, cu care alcoolul e incompatibil, poate da reacții periculoase. Deja gîndul că a băut un pahar îl neliniștește. „Și totuși, se întrebă, ce importanță are că Haralamb a fost prezent la discuția mea cu Vasilescu?!»

— Noi, la combinat, îl dădusem dispărut, oftează Vlad. Și duminică, și luni. A venit abia ieri. Unii spuneau că luni a fost în control la combinatul de-aici.

— Dacă ziceți că duminică dimineața a fost aici, la spital, o fi rămas pînă luni, completează Dinu, adresîndu-se medicului.

— De la mine a plecat pe la prînz, își amintește Vasilescu. Nu părea să aibă intenția de-a rămîne.

— Oameni ca el nu au intenții; iau hotărîri! intervine Mihai.

În tăcerea ce se așterne cîteva minute peste întreaga încăpere, cei prezenți par că mediteză asupra acestei afirmații. Da, e clar pentru toți: Haralamb a fost omul unor hotărîri ferme. „A fost” - ce ciudat sună! Și doar n-au trecut nici douăzeci de ore de cînd l-au găsit în scaunul lui de director general cu capul căzut pe umăr, puțin spre piept, gura deschisă, iar receptorul telefonului alb atîrnîndu-i de braț. Dinu ieșise ultimul din combinat. Pe peronul spulberat de vînt, Mihai și Vlad așteptau un autobuz. Li s-a alăturat în tăcere. Greutatea ultimelor zile îl ajunsese. Ar fi vrut să meargă acasă și să se culce, să doarmă buștean cîteva zile. Sau măcar să lenevească în pat. Apoi s-ar fi întors la

combinat și ar fi început să-și facă lichidarea. Aprobarea lui Haralamb, dată în silă pe cererea sa de transfer, îl ardea în piept. Iar cele împlinite cu Doina și cu verișoara acesteia, superba Mariana... „De ce *superba*?!” se miră Dinu, tot mai puternic prins de o durere, ca un junghi, în dreapta, sub coaste.

„Cu cine mă mai lupt acum?!”, se muștră Mihai în gând, încă impresionat neplăcut de replica sa la adresa lui Haralamb. Și nu l-au impresionat atât vorbele, cât mai ales reacția celorlalți la auzul lor. E, totuși, greu de spus dacă Haralamb a fost omul unor hotărâri ferme. Cert e că ei doi nu s-au agreat niciodată. De ce?! Dacă stă să se gândească bine, el, Mihai, abia ieri a început să aibă un motiv. Unul grav, personal! Când s-a despărțit de Teona, a înțeles că-i în stare să-l sfîșie pe Haralamb! - bărbatul de care Teona fusese îndrăgostită nebunește... Fusese! - pînă în seara cînd s-a descoperit o simplă cîrpă la îndemîna poftelor lui. Soțul ei, Iftimie Trifon, era plecat cu probleme prin țară, trimis chiar de Haralamb. De teamă că Haralamb ar putea s-o caute iar, după ce seara precedentă o tratase ca pe o gîsculiță oarecare, Teona a venit la Mihai. După un timp, s-a întors la Iftimie. Ieri însă, paralizată, a fost dusă din oraș pe scaunul din dreapta, rabatat, al unui „Mercedes” alb.

Mihai se simte istovit, îndurerat. Mai ales acum, la cîțiva metri de rezerva unde zace neputincios ceea ce-a rămas dintr-un munte de om, tatăl său, care, o viață întreagă, a luptat cu vitregia - a făcut-o pentru demnitatea sa, în numele și spre sănătatea morală a celor din jur, a copiilor mai ales. Ieri, Mihai hotărîse să vină înapoi, la Iași, să-și mai vadă tatăl, apoi să meargă acasă, la Sânzieni, să scrie. A urcat într-un camion care se întorcea la stația de betoane. La barieră - urmele unui accident rutier. „Un nebun a luat în bot barierele, apoi s-a dat peste cap și s-a făcut zob», i-a spus șoferul. A coborît la intersecție și a așteptat pe marginea șoselei spre Iași. Acolo, peste un timp, a oprit o salvare. În ea, întins pe targă, zăcea Haralamb. Alături, doctorița de la dispensarul combinatului, Dinu și Vlad.

— Ce i-o fi spus cel care l-a sunat?! se miră Vlad, amintindu-și receptorul telefonului alb atîrnat de brațul lui Haralamb.

— O fi sunat el pe cineva și... saltă Vasilescu din umeri.

— De obicei, prin telefonul acela, el era sunat, precizează Vlad.

— Pe mine mă iertați! se ridică Dinu și iese în grabă.

— Nu i-o fi priit băutura, privește Vasilescu în urma lui. Cam seamănă a domnișoară colegul vostru. Dacă nu chiar o fi! rîde.

Mihai își lipește gura de paharul cu băutură, păstrînd atingerea mult timp. Nu-i place gluma lui Vasilescu. Dinu a fost întotdeauna o fire mai retrasă. Mihai a aflat ceva despre decepția acestuia. Și-o închipuia pe Fulvia o mîndrețe de femeie, maiestuoasă în mișcări, plină de grație în gesturi și cu vocea blîndă, voalată de emoția dragostei. Dar cînd a văzut-o zilele trecute la institut, lată în șolduri, cu umerii rotunjiți de carnea depusă aiurea, părul decolorat și fața brăzdată de surîsul indolenței născute din dezabuzare, parcă cineva i-ar fi tras palme din senin. „Pentru cine a mai suferit și Dinu!”,

s-a crucit atunci. Dar de fapt acum crede că Dinu s-a complăcut în starea de suferință. Asta îl făcea să fie rece și distant. O ținută impecabilă și o politețe exagerată uneori. (Abia mult mai târziu, peste ani, Mihai va înțelege că Dinu era un tip aparte. Dragostea lui pentru Fulvia - acea Fulvia din anii incandescenței ai studenției - fusese o mare comoară a sufletului său, la care nu putea renunța nici măcar după un deceniu și, cu atât mai mult, nu i-ar fi putut păta imaginea cu amoruri pasagere. „Nu, Mihai!

Îi va spune Dinu atunci, amândoi aflați în plină maturitate. Pentru mine, dragostea s-a împărțit, nu s-a distribuit.” Iar Mihai, surzînd amar, va privi creanga unui măr, sub care se vor fi așezat și va rememora orele târzii ale nopților cînd Fulvia, înfășurată în prosopul mare, ca într-un peplu, măsura cu pași rari dormitorul vilei situate într-un cartier select al Bucureștiului, prin apropierea Pieței Dorobanți, fumînd țigară după țigară, enervîndu-se pînă la isterie dacă el ar fi rupt tăcerea cu vreun cuvînt. Ca mai apoi, repezindu-se iar asupra lui, femeia de peste 40 de ani, lupoaică hămesită, să-i ceară cu vocea țipată uneori: „Spune-mi! Orice! Cum se îmbrăca, ce mînca, ce spunea despre mine, cu cine se plimba... Cum erau prietenele lui, cum surîdeau..., dacă erau înalte sau minione..., dacă le-ai cunoscut și tu, cum erau în intimitate...”)

— Îl cunoașteți mai de mult pe domnul Haralamb? se aude întrebarea lui Vlad.

— Am fost colegi de școală. La internat, în primii ani, dormeam în același pat, răspunde Vasilescu. Să mergem la el! hotărăște, parcă să abată privirile tinerilor. Vlădene, o să-l mut pe Haralamb în rezervă cu taică-tu.

Pașii celor trei sună înfundat pe culoar și prin mijlocul salonului. Haralamb stă întins pe patul de lîngă fereastră. Brațul stîng, în care e înfipt acul perfuziei, i-a fost legat de marginea patului. Furtunul pentru oxigen, introdus prin nara dreaptă, este lipit pe buza de sus cu un leucoplast. Ochii îi sînt întredeschiși, cu un alb straniu, de orb, ivindu-se printre gene. La picioare, rezemată de capătul patului, stă o femeie de vreo 40 de ani, frumoasă, zveltă, îmbrăcată într-un pardesiu bej, elegant, al cărui cordon e aruncat pe masa din salon, peste foile de observație, alături de poșetă și de eșarfa. Este soția lui Haralamb; pare că se pregătise să meargă la un spectacol ori la o recepție și-a trebuit, în ultimul moment, să vină încoace. Aruncă ochii mereu în jur, cu aerul că nu înțelege nimic; un aer voit superior, de prințesă care nu știe dacă să ia totul ca pe o glumă și să surîdă sau să se supere de-a binelea. Peste nedumerirea ei, pe obrazul frumos fardat, Mihai observă cum se instalează sămînța invizibilă aproape a deznădejdiei. Noilor veniți le aruncă o privire plină de reproș, parcă le-ar spune: ajunge! ați văzut destul, ieșiți! Dar mîna lui Vasilescu se întinde spre umărul ei, prinzîndu-i-l într-un gest de consolare. Atingerea o înfioară neplăcut.

— Nu eu am nevoie de mîinile tale! șoptește ea.

— Lui, mîinile mele nu prea au ce-i face acum, arată medicul către Haralamb. Doar dacă se roagă Domnului, adaugă încet, privindu-și palmele.

În clipa următoare, cuta vizibilă a deznădejzii despică violent fardul obrazului; buzele femeii se subțiază și se mușcă, urmele rujului așternut pe ele dimineață se șterg complet. Obosiți de înfruntarea medicului, ochii i se reped o clipă spre soțul întins neputincios pe pat, apoi cad în pămînt.

„De ce-o urăște Vasilescu?»», se întreabă Mihai în timp ce se întoarce spre ieșire.

— Încă puțin și s-ar fi sfîșiat, gîndește cu glas tare Vlad, urmîndu-și colegul pe culoarul lung.

Îl caută amîndoi pe Dinu, dar nu-l găsesc. Își spun că s-o fi dus singur, înainte, la casa de oaspeți a combinatului chimic din localitate, unde au hotărît toți trei că vor dormi la noapte. Sînt obosiți după drumul de aseară și orele petrecute lîngă Haralamb sau în fotoliile de pe sală; n-au nici un chef să plece acum înapoi spre Valea Brîndușelor. „Nu mai visez statuie», a bombănit zilele trecute Vlad, spre surprinderea celorlalți doi.

— Mă duc să-l mai văd pe tata, face Mihai un gest către prietenul lui și pătrunde în rezervă.

Bătrînul a adormit. Sforăie domol, ca în amiezile de iarnă cînd intra în casă, la căldură, să se odihnească puțin. Venea din grădină, unde tăiasse vreun salcîm sau dăduse de mîncare vitelor. El, Mihai, se întorsese de la școală, descălțase opincile din piele de porc și le agățase sub vatră, la uscat. Mîncase apoi friptură din tigaia ținută la cald în rolă, ori vreo bucată de mușchi fript de tatăl lui pe jărătic și se așezase pe pat, cu spatele la sobă și cu cartea în mîină, să afle ce-au mai făcut bandiții care o urmăreau pe Denisa, personajul unui roman găsit în pod - *Păcatul Denisei*. Singurele capitole pe care le sărea erau cele în care apărea Denisa cu tot cortegiul ei de „păcate», tocmai ceea ce viitorul adolescent avea să caute cu asiduitate, peste cîtiva ani, în cărțile citite pe sub bancă în anumite ore. Odată, l-a prins profesoara la Istorie, o tînră abia venită de pe băncile facultății. Era frumoasă, toți băieții se îndrăgostiseră de ea. În pauză, l-a luat cu ea la cancelarie.

— Vlădene! s-a uitat lung spre el „domnul Merișca», profesorul de Română, care îl aprecia, pentru că era cel mai bun la gramatică. Tu citești prostii de-astea?!

— Prostii sînt acelea care spun că țărani dau cotele bucuroși, a răspuns el, iar în clipa următoare palma profesorului de Matematică l-a îngrămădit într-un colț, lîngă sobă.

Toată după-amiaza a fost pus să taie lemne pentru cantină, iar spre seară a trebuit să spele culoarul din fața dormitoarelor. Cînd s-a întors de la robinet cu ligheanul plin cu apă, a zărit-o pe profesoara de Istorie. I-a ghicit silueta în semiîntunericul holului lung, lipsit de ferestre în capăt, unde erau sălile cu material didactic și cămăruța în care dormea profesorul de Matematică. Auzise pe unii șoptind cu teamă cîte ceva, dar el nu îndrăznise să se gîndească la asta. De tras cu urechea nici nu putea fi vorba! - din sala de meditație n-aveau voie să iasă decît la ore fixe. Acum însă, înfuriat din pricina bătăii și a corvezii la care fusese supus, a lăsat ligheanul jos și s- a apropiat de ușă.

— Făceai pe dracu' dacă te duceai să spui la raion! țipa profesorul de Matematică.

— N-am să mă-ngrop aici, să fac naveta toată viața! E datoria mea să aduc la cunoștință...
Tovarășii m-ar fi ajutat...

Rîsul profesorului a acoperit vocea femeii.

— Picioarele tale gîndesc mai bine cînd...

Un zgomot puternic, de obraz lovit cu palma, a instalat tăcerea pentru cîteva secunde.

— M-am încurcat cu o proastă! s-a auzit imediat oftatul profesorului. Dacă te duci și-l torni, s-ar putea să-l dea afară. Și știi că-i unul dintre cei mai dotați elevi! Hai, du-te și-l spune! Tu și familia ta... - patrioții dracului! Vă doare-n cot de tot ce-i valoare! Vouă să vă fie bine! Știi ce spune capul ăsta al meu, pe care-l admiri tu atîta pentru cîte are în el? Îmi spune că alde Vlădeanu trebuie cruțați, atîția cîți mai sînt. Noi i-am eliminat pe cei deștepți și bogăți; le-am interzis urmașilor acestora accesul la școli superioare. Nu vrem să credem că deșteptăciunea e chestie ereditară, visăm genii ieșite din oameni cu fruntea îngustă și creierul mic, dar cu pumnul greu și cu gura mare! Vai de ziua aceea!...

— Te-ai îmbătat!

— Nu s-ar zice că nu-ți place de mine cînd sînt beat, dimpotrivă! Dovadă că-n timp ce eu fac filozofie, tu te dezbraci...

Ani în șir, lui Mihai îi răsuna în urechi rîsul femeii ca un alint prelung, frînt în cîteva rînduri de cîte un țipăt înăbușit doar pe jumătate, după care se lăsa o tăcere, parcă și-ar fi tras sufletul, pentru ca gîlgîitul ușor să se audă iar, crescînd mereu în intensitate.

Cînd a venit în sala de meditație, după masa de seară, profesorul de Matematică, a cărui ședere în incinta internatului era permisă pentru că după-amiaza o făcea pe pedagogul, s-a oprit mai mult lîngă banca lui și i-a spus:

— Dacă n-ai timp să-ți termini temele, poți să mai rămîi după ora stingerii.

Dar, oricum, Mihai rămînea după ora stingerii. Nu numai că învăța în camera de mături a școlii, dar și la lumina lunii. „Îți amintești cum stăteam rezemați de zid și toceam la lumina lunii verbele la rusă?”, îl va întreba odată un maior de miliție, venit la lansarea unuia din romanele sale. Fuseseră colegi de internat, vecini de pat. Actualul ofițer era cu doi ani mai mic. Tatăl lui îl rugase pe Mihai într-o zi: „Am auzit că ești cel mai bun. Eu îl cunosc pe tat-tu, mi-a vîndut an-vară o vițică de rasă. Ia-l și pe Grigore al meu în grija ta...” Reîntîlniți, Mihai și Grigore vor sta adesea la o bere. „Dacă nu erai tu, Mihai, poate că nu ajungeam să mă ocup acum de boarfe și de hoți.” „Într-un fel, și eu mă ocup tot de boarfe și de hoți, în special de cei care vă scapă vouă”, va surîde Mihai. Un singur subiect vor ocoli amîndoi cu insistență în discuțiile lor: profesoara de Istorie; unul, pentru că se va ști vinovat; celălalt, pentru că va cunoaște deja vina acestuia.

Dar să ne reîntoarcem la vremea poeziilor cu țărani bucuroși că-și dau pîinea de la gură, să plătească oalele sparte într-un război care n-a fost al lor...

În prima joi după împlinirea din cancelarie, tatăl lui Mihai l-a așteptat la ieșirea din clasă. Era cu biciul de mînat caii în mîină - un bici din curelușe de porc, cu coada din sîrmă împletită. Lăsase căruța în curtea școlii, pe terenul de fotbal. I-a spus să-l urmeze. S-au oprit cînd au ajuns lîngă căruță.

Mihai simțea cum îl trec nădușelile; deci tatăl lui aflase și nu voia să-l bată de față cu colegii. Dar, spre surprinderea sa, taică-su a pus biciul cu coada înfipță în fînul din căruță, apoi a scos de sub scaun pachetele cu schimburi curate aduse de acasă.

— Maică-ta ți-a făcut și ceva de mâncare, ți-a pus câteva nuci, mere și perje uscate.

A scos portmoneul și i-a întins o bancnotă:

— Să ai de-un film. Și-am să mai trec pe la bibliotecă, să văd dacă citești.

La despărțire, după ce Mihai a mers alături de el în căruță pînă la ieșirea spre șosea, iar la coborîre i-a sărutat mîna, taică- su a strunit caii să stea și l-a reținut cu un *ă* prelung.

— În vacanța mare, să-mi aduci și mie poeziile alea, care zic frumos despre noi și despre cote, băga-l-aș în mă-sa pe-acela care le-a scris! Și să te porți frumos cu profesorul de Matematică.

Atinși de vîrful biciului, caii au pornit la trap domol spre centrul tîrgului. Poate că niciodată Mihai nu și-a iubit mai mult ca atunci tatăl. Îl auzise de multe ori înjurînd, știa după tonul și după textul înjurăturii dacă este nervos, dacă-i este greu ori dacă folosea înjurătura ca o amenințare. Aceasta însă era o înjurătură aparte, o folosea doar atunci cînd voia să-și exprime disprețul.

Dragostea dintre tată și fiu se manifesta adesea. Mai ales cînd Mihai venea sîmbătă de la internat, pe jos, de-a dreptul peste dealuri și printr-o pădure. Uneori, indiferent de vreme, elevii interni erau trimiși acasă de vineri, pentru ca să poată dormi în locul lor niște indivizi și individe chemate la ședințele raionale; după plecarea lor, trei zile la rînd trebuiau să li se tot spele și măture urmele, iar femeia de serviciu strîngea cîte un coș de sticle goale. Dar pentru elevii interni plecarea acasă era o bucurie. Mihai folosea motivul revederii, săruta cu drag mîna mare și bătătorită a tatălui, apoi îl săruta pe obraz. Îi știa de frică uneori și-l respecta întotdeauna, dar abia acum înțelege că-l iubea nespus. Îi creștea inima cînd îl vedea stînd drept în scaunul căruței, răspunzînd cu prietenie tîrgoveților care îl salutau, majoritatea foști prieteni din adolescență, pentru că tatăl lui venea și muncea săptămîni la rînd în acel tîrg, atît de specific moldovenesc: români, lipoveni, evrei și țigani. Pînă și față de femeile care veneau joia dimineața pe lîngă căruța lui să întrebe ce-a mai adus de vînzare avea o comportare aparte, nu manierată, ci de-o anume eleganță virilă. Multe cumpărături erau agresive în vorbă, ar fi vrut să întindă discuția, evreicele gureșe îl asaltau cu propuneri de prețuri tot mai joase, el însă le zîmbea și-și vedea de drum pînă în obor, dincolo de podul din lemn. Uneori, din mulțimea cumpărătoarelor apărea o femeie cu părul roșcat, tăiat pînă la umeri, ondulat și cu o buclă rebelă pe frunte.

— Ce faci, ochiosule, te-ai trezit?

Mihai se rușina mereu de întrebarea femeii. Ar fi vrut să se creadă bărbat, să fie lăudat că a stat alături de taică-su în scaun, să mîne boii sau să strîngă frîna la vale, dar își dădea seama că femeia știe că el a dormit întins pe fîn în coșul căruței pînă la fintîna de la barieră, unde tatăl lui adăpa boii, iar el se spăla pe ochi. Mîna albă și mică a femeii atingea sacii, apoi întreba: „cît?». Țăranul spunea

un preț, ea aproba cu o ușoară ezitare și ruga să i se aducă acasă atâtea kilograme. După ce termina de vândut totul, tatăl lui Mihai cumpăra câteva ciubuce, o înghețată și le dădea fiului, spunându-i să stea să păzească boii legați de benchișurile căruței. Lua sacul vândut femeii care nu se tocmise la preț și pleca peste puntea de metal, spre casele mari ale evreilor. Când se întorcea, avea mereu cumpărături făcute pentru acasă: măsline, scrumbii, smochine, stafide și dulciuri, în special bomboane „de la grec», apreciate mult de mama lui Mihai, care doar gusta una, iar pe celelalte le pune în dulapul din camera de curat, să aibă ce-i da lui în fiecare zi: „Nu trebuia să cheltui», era prima vorbă a femeii, dar supărarea ar fi fost dacă soțul ei n-ar fi cumpărat așa ceva. Apoi, când seara, la lumina lămpii, făceau socoteala banilor, să vadă cât mai rămîne după ce plătesc percepătorul, ca să nu le intre iar în casă și să-i scuture de lucruri, Neculai adăuga „și de doi lei o țuică». (Ciudat! Peste ani, când se va întoarce din vreo delegație sau va reveni din București ori din Iași, unde va merge cu probleme legate de cărțile ori de scenariile sale, Mihai va face aceeași socoteală de „biet român săracul», cum îi va plăcea să spună, citindu-l pe Eminescu, trecînd chiar și biletele de autobuz, să vadă pe ce s-au dus sutele, dar numai rar de tot va adăuga: „De- atîția lei o bere cu cutare coleg de facultate reîntîlnit, sau o cafea cu regizorul, că ne-am oprit în centru să mai discutăm, că tot n- am scos-o la capăt cu filmul». Atunci, la peste 30 de ani distanță, privind în gol, traversînd din greu noaptea, Mihai va exclama, spre nepăsarea soției: „Nu s-a schimbat decît decorul, tată». „În plus, va adăuga în gînd, am alături o soție care, strivită de grijile gospodăriei, nu-i alături de mine decît la faptele cotidiene, care-mi cheltuiesc forțele și-mi macină nervii. Dumneata și mama, măcar, vorbeați mereu aceeași limbă, prășeați împreună același ogor...»)

Acum, Mihai stă pe marginea patului și-și hrănește tatăl cu supa adusă de sora acestuia în timpul cît el a stat în cabinetul profesorului. Îi pare rău că nu a întîlnit-o pe mătușă-sa; i-ar mai fi lăsat niște bani, să cumpere sucuri pentru bolnav.

— Mihăiță, să nu mă lași aici! Mă duci acasă. Acolo, o să mă pot îngriji singur, am tot ce-mi trebuie...

Ochii bătrînului stau pironiți pe feciorul său. N-au nici o expresie. Par o bucată de cer senin cîndva, așteptînd acum lăsarea nopții.

— Hamurile de la căruța de-un cal le-am împrumutat lui cumătru Ion. Sînt ale mele, nu-s de la ce-a-pe. Să strîngă cineva otava cosită de mine lîngă iaz, s-aveți ce da vacii la iarnă.

Apoi, bătrînul adoarme iar. Mihai îl sărută pe obraz și iese. „Da, vine-o vîrstă...» Dar de ce-i neapărată nevoie și de-o astfel de vămă?! N-au ajuns vămile vieții?! Străbate culoarul încet, alene. Prin ușa întredeschisă a sălii de pansamente îl zărește pe Dinu așezat pe un scaun, cu o ceașcă în mîna. Alături, în picioare, stă Paula. Așa crede Mihai, că-i Paula - nu i-a văzut capul; a ghicit că-i ea după liniile frumoase ale corpului, după coapsele lungi și pulpele fine, perfecte. Un fior ciudat pune stăpînire pe el. „Mai sînt și lucruri plăcute în lume, există și alt fel de vămii!...”, oftează el și

coboară treptele spre ieșirea laterală. Trei oameni se târguiesc cu portarul să-i lase să intre. Vlad nu-i. Mihai nici nu-l mai caută. Are un chef nebun să se plimbe aiurea pe străzi. „Vin de la tata, care zace paralizat și totuși mă simt bine... De ce?!» În holul hotelului, bea un nes mare. În jur, lume pestriță, studenți de toate națiile și rasele. Cu ei, fete de-o singură nație, de preferință blonde. O șatenă cu ochi mari, verzi, îmbrăcată într-un pardesiu verde, cu o băscuță fistichie, confecționată din același material și cu eșarfa galbenă, aflată la o masă apropiată, alături de un tânăr pe măsura ei - o notă aparte în atmosfera promiscuă -, îl urmărește cu insistență. Pentru o clipă, cât trece spre ieșire, Mihai observă privirea fetei, fără să-i acorde vreo importanță. A înțeles că starea lui de beatitudine s-a născut în clipa când i-a văzut pe Dinu și pe Paula împreună. Paula are mult din ceea ce visa el să aibă Fulvia, pînă s-o fi cunoscut la institut. Celelalte prietene ale lui Dinu despre care are știință sînt altfel: Doina, copil nevinovat, deschizînd ochii ei mari cu surprindere asupra vieții, și Mariana, tînăra hîrșită de viață, gata să devoreze ce-i place, ca un rechin, amîndouă ajunse în brațele lui Iftimie Trifon; iar Claudia Butnaru, profesoara de Istorie, directoarea de liceu industrial, pentru care timpul există doar la prezent, spre a putea ea să se afirme trecînd peste cadavre, sau măcar peste muribunzi, văduva celui care a fost prim-vice înaintea lui Iftimie Trifon; orgolioasă și rea de gură în societate, pară răscoaptă, dulce și zemoasă, ca orice văduvă stătută, cînd știi să-i cunoști intimitatea escaladînd zidul falselor principii, cu care se drapează ca un animal mitic din ritualurile Anului Nou. N-a fost nimic între Claudia și Dinu; Mihai o știe prea bine, a aflat-o chiar de la ea, în seara cînd s-a oferit să-i ducă sacoșele. „O nimfomană fricoasă și speriată de propria-i lașitate!“, a gîndit începînd de-a doua zi, cînd a căutat-o la școală. A înțeles că nu putea să-l ajute. Nu putea sau nu voia. Soțul ei, murind - „în brațele unei blonde», cum se șoptește în tîrg -, nu i-a lăsat o situație prea clară. „Între ea și Fulvia, nici o deosebire, poate asta l-a atras și respins pe Dinu în egală măsură.»

În fața Telefonoanelor, Mihai se oprește și-și zornăie în buzunar monezile. Intră și formează un număr interurban. La ora asta, trebuie să fie doar *ea* acasă. Ea, Teona, femeia cu ochi mari cît cerul, albaștri ca o dimineață senină. Va răspunde cu un aer ușor derutat. „Știi unde sînt? La cîtiva pași de cofetăria unde priveai fascinată băiețelul care-și muiase nasul în cupa cu frișcă și rîdea.” Telefonul însă continuă să sune în gol. „Cine să-mi răspundă?! Teona a plecat ieri, întinsă pe scaunul rabatat al unei mașini, iar Iftimie, nepăsător, o fi facînd, ca de obicei, teren.” Agață receptorul la loc și iese în stradă abătut, cu bărbia lăsată în piept, atent la frunzele de pe trotuar, pe care le lovește nervos cu vîrfurile pantofului. Vîntură ușor pe lîngă genunchi geanta agățată de mîna stîngă în timp ce cu dreapta, băgată în buzunar, răscolește monezile. Ajuns la intersecție, se gîndește o clipă, apoi pornește la vale, spre autogară. Are timp destul să prindă cursa de Sânzieni.

*

Porțile mari - zăvorîte. Portița de la fîntînă - legată cu o bucată de cablu electric. Nucul de la